

ВІДГУК

офіційного опонента доктора педагогічних наук, професора
Ажиппо Олександра Юрійовича
на дисертацію **Войтовської Оксани Миколаївни**
«Теоретичні й методичні засади професійного розвитку вчителів
фізичної культури в умовах післядипломної педагогічної освіти»,
подану на здобуття наукового ступеня доктора педагогічних наук
за спеціальністю 13.00.04 – теорія і методика професійної освіти

Актуальність педагогічного дослідження та зв'язок із планами відповідних галузей науки. Актуальність педагогічного дослідження зумовлена зростанням значення освіти й науки в умовах розвитку суспільства знань і неперервного оновлення та зростання інформації.

У зв'язку з тим, що сталий розвиток та економічна конкуренція стають головною парадигмою розвитку суспільства, актуалізується питання модернізації процесу професійного розвитку вчителів в умовах післядипломної педагогічної освіти. Якісного поліпшення потребує освіта дорослих, діяльність структурних підрозділів закладів вищої та післядипломної педагогічної освіти, на базі яких здійснюються перепідготовка й підвищення кваліфікації педагогічних і науково-педагогічних працівників.

Дослідження виконано відповідно до теми Зведеного плану НДР сфери освіти, науки та інноватики «Теоретичні та методичні основи формування системи післядипломної освіти на засадах сталого розвитку» (Державний реєстраційний № 0117U004914).

Тему дисертації затверджено Вченою радою Національного педагогічного університету імені М. П. Драгоманова (протокол № 7 від 08 грудня 2015 року) та узгоджено в бюро Міжвідомчої ради з координації наукових досліджень у галузі педагогіки і психології в Україні (протокол № 1 від 26 січня 2016 року).

Ступінь обґрунтованості наукових положень, висновків і рекомендацій, сформульованих у дисертації. Основною метою дослідження дисертантки є розроблення та експериментальна перевірка системи професійного розвитку вчителів фізичної культури в умовах післядипломної педагогічної освіти.

Провідною концептуальною ідеєю дослідження О. М. Войтовської є положення про те, що професійний розвиток вчителів фізичної культури в умовах післядипломної педагогічної освіти забезпечується впровадженням розробленого інтерактивного синергетичного навчально-методичного комплексу, котрий спрямований на інтенсифікацію змісту професійного розвитку вчителів фізичної культури за рахунок поглибленого вивчення медико-біологічних дисциплін, інтеграцію інноваційних освітніх технологій, застосування ІКТ у процесі професійного розвитку вчителів фізичної культури;

модернізацію практичної й науково-дослідної складових у процесі проведення педагогічної й науково-дослідної практик; системне оновлення (удосконалення) відкритого освітнього середовища закладів вищої та післядипломної педагогічної освіти. Він базується на творчій суб'єкт-суб'єктній педагогічній взаємодії науково-педагогічних працівників і вчителів фізичної культури, в основі якої активне використання інтерактивних технологій навчання, методів самоконтролю та управління самонавчанням, що сприяють формуванню готовності вчителів фізичної культури до надання освітніх послуг та подальшій їхній професіоналізації; актуалізується формуванням особистісно-орієнтованого підходу до навчання та виховання учнів у закладах загальної середньої освіти, урахування індивідуальних особливостей здобувачів освіти (віку, статі, стану здоров'я) і забезпечується фаховою здоров'язбережувальною компетентністю вчителів фізичної культури; здійснюється відповідно до комплексного міждисциплінарного підходу, що передбачає інтеграцію знань, умінь, навичок, компетентностей з медико-біологічних, професійно-орієнтованих і психолого-педагогічних дисциплін під час провадження освітньої діяльності у закладах загальної середньої та фахової передвищої освіти.

У процесі розв'язання семи завдань дослідження дисертанткою було використано оптимальний та достатній комплекс методологічних підходів – структурно-системний, процесуально-діяльнісний, індивідуально-особистісний, аксіолого-культурологічний, інтегративний, полісуб'єктний, компетентнісний і андрагогічний.

Найбільш суттєвими результатами дисертації є:

- авторська розроблена концепція професійного розвитку вчителів фізичної культури в умовах післядипломної педагогічної освіти, основою якої слугують ідеї про те, що професійний розвиток і становлення вчителя фізичної культури як повноцінного суб'єкта професійної педагогічної діяльності відбувається з метою отримання кінцевого результату – готовності до надання освітніх послуг; формування особистісної позиції вчителя фізичної культури здійснюється відповідно до особливостей спеціальності; розвиток потреби в неперервності навчання відбувається протягом подальшої професійної діяльності.

- спроектована та експериментально перевірена система професійного розвитку вчителів фізичної культури в умовах післядипломної педагогічної освіти, що представлена в моделі, яка викликана потребами суспільства та вимогами роботодавців щодо професійного зростання вчителів фізичної культури в неперервній освіті;

- модель системи професійного розвитку вчителів фізичної культури в умовах післядипломної педагогічної освіти, яка репрезентована цільовим, концептуальним, теоретико-змістовним, організаційно-розвивальним та оцінювально-результативним блоками; що системно поєднують складові: мету, завдання, зміст, форми, методи та засоби організації освітнього процесу, саме освітнє середовище та результат, тобто готовність вчителів фізичної культури до надання освітніх послуг;

– визначені педагогічні умови професійного розвитку вчителів фізичної культури в умовах післядипломної педагогічної освіти та розроблені методики їхньої реалізації;

– створений діагностичний інструментарій для оцінювання рівнів готовності вчителів фізичної культури до надання освітніх послуг, який містить: комплекс діагностичних методик, критерії (мотиваційно-аксіологічний, когнітивно-інтелектуальний, конструктивно-діяльнісний, персоналізовано-особистісний), показники та рівні;

– розроблені авторські тлумачення понять “післядипломна педагогічна освіта вчителів фізичної культури”, “професійний розвиток вчителів фізичної культури в умовах післядипломної педагогічної освіти”, “професійна компетентність вчителів фізичної культури”, “професійна підготовка вчителів фізичної культури”, “готовність вчителів фізичної культури до надання освітніх послуг”, “акмеосаморозвиток”;

Практичне значення результатів дослідження полягає в розробленні та впровадженні авторської системи професійного розвитку вчителів фізичної культури в умовах післядипломної педагогічної освіти у закладах вищої та післядипломної педагогічної освіти, що містить: Електронний синергетичний НМК на платформі Moodle відкритого освітнього середовища; методичні вказівки, курси лекцій з медико-біологічних дисциплін; освітньо-науковий курс “Медико-біологічне забезпечення уроків фізичної культури”; підготовлено монографію “Професійний розвиток вчителів фізичної культури в умовах післядипломної педагогічної освіти: теорія та методика”; створено підручник “Морфо-функціональні та медико-біологічні основи фізичного виховання та спорту” на основі міждисциплінарного підходу у співавторстві з професорами В. Г. Ткачуком і Г. В. Бекетовою.

Обґрунтовані в дисертації результати дослідження впроваджено в освітній процес Бердянського державного педагогічного університету (довідка від 14 лютого 2020 року № 57-08/227), Волинського інституту післядипломної педагогічної освіти (довідка від 10 лютого 2020 року № 35/02-10), ДВНЗ “Донбаський державний педагогічний університет” (довідка від 05 лютого 2020 року № 68-20-91), Івано-Франківського обласного інституту післядипломної педагогічної освіти (довідка від 24 лютого 2020 року № 01/169), Комунального закладу вищої освіти “Дніпровська академія неперервної освіти” Дніпропетровської обласної ради (довідка від 12 лютого 2020 року № 90), Донецького обласного інституту післядипломної педагогічної освіти (довідка від 17 лютого 2020 року № 188/09.3), Львівського державного університету фізичної культури імені І. Боберського (довідка від 05 лютого 2020 року № 84), Національного педагогічного університету імені М. П. Драгоманова (довідка від 20 лютого 2020 року № 45), Харківського національного педагогічного університету ім. Г. Сковороди (довідка від 24 лютого 2020 року № 01/10-172), Комунального вищого навчального закладу “Херсонська академія неперервної освіти” (довідка від 07 лютого 2020 року № 01-23/70),

Чернівецького національного університету імені Юрія Федьковича (довідка від 05 лютого 2020 року № 10/17-269).

Оцінка змісту дисертації, її завершеність у цілому. Аналіз тексту дисертації, автореферату та змісту публікацій Войтовської О. М. дають змогу дійти висновку про наукову достовірність викладених фактів. Педагогічне дослідження відзначається цілісністю та логічністю викладеного матеріалу. Науковий пошук підпорядковано сформульованому науковому апарату дослідження, його меті і поставленим завданням. Дисертанткою опрацьовано значну кількість наукової, науково-методичної літератури й інтернет-ресурсів (762 джерела, 148 із них – іноземними мовами).

Матеріали дослідження логічно структуровано та подано в основному змісті роботи, що складається зі вступу, шести розділів та додатків. Розділи дисертації послідовні й завершені, містять висновки, які відповідають змісту та поставленим завданням дослідження.

1. Відповідно до завдань дисертанткою доведено необхідність модернізації післядипломної педагогічної освіти цього напрямку. Результати аналізу діяльності майбутніх магістрів і слухачів курсів підвищення кваліфікації та науково-педагогічного персоналу закладів вищої та післядипломної педагогічної освіти України підтвердили доцільність розроблення обраної проблеми та необхідність оновлення змісту, форм і методів професійного розвитку вчителів фізичної культури в умовах післядипломної педагогічної освіти. Автором подано тлумачення понять: “післядипломна педагогічна освіта вчителів фізичної культури”, “професійний розвиток вчителів фізичної культури в умовах післядипломної педагогічної освіти”, “професійна компетентність вчителів фізичної культури”, “професійна підготовка вчителів фізичної культури”, “готовність вчителів фізичної культури до надання освітніх послуг”, “акмеосаморозвиток”.

2. Здобувачкою теоретично обґрунтовано структурні компоненти готовності вчителів фізичної культури до надання освітніх послуг, а саме: мотиваційний, гностичний, діяльнісний, особистісний. Мотиваційний містить сформовану систему взаємозалежних і супідрядних мотивів діяльності вчителя фізичної культури, яка визначає лінію його свідомої поведінки, мотивацію саморозвитку, цінування фахової діяльності, потребу в самовдосконаленні, наявність професійно важливих якостей (креативність, цілеспрямованість, працездатність, відповідальність, наполегливість, інтерес до використання інформаційно-комунікаційних технологій в освітньому просторі тощо). Гностичний віддзеркалює систему знань і вмінь учителя фізичної культури, що становлять основу його пізнавальної та фундамент професійної діяльності, пов'язаних із подальшим розвитком, соціальною цінністю, а також певні властивості когнітивної практики, знання способів педагогічної комунікації. До останніх відноситься не тільки вміння аналітико-синтетичного мислення, а й перенесення знань у практичну роботу, осмислення їх через призму фізичної культури і діяльності в них. Діяльнісний забезпечує стратегічну професійно-орієнтовану спрямованість педагогічної діяльності вчителя фізичної культури і

визначається в умінні бачити кінцеву мету, здійснювати комплексне планування і вирішення актуальних навчально-виховних завдань, підбирати конкретний зміст для окремих видів занять, вибирати форми і засоби проведення занять фізичної культури тощо. Особистісний передбачає наявність комплексу професійно важливих особистісних якостей вчителя фізичної культури. Цей компонент відображає цілеспрямований, планомірний, неперервний, спеціально організований розвиток і акмеосаморозвиток вчителя фізичної культури, становлення його як особистості з урахуванням індивідуальних особливостей, інтересів, здібностей, передбачає урахування особистості самого педагога, а також знання про самопізнання (власної індивідуальності і діяльності).

3. Здобувачкою визначено критерії (мотиваційно-аксіологічний, когнітивно-інтелектуальний, конструктивно-діяльнісний, персоналізовано-особистісний), показники та рівні (низький, середній, творчий) готовності вчителів фізичної культури до надання освітніх послуг. Показниками мотиваційно-аксіологічного визначено наявність фахової спрямованості вчителів на професійну діяльність, мотивацію до підготовки, перепідготовки, перенавчання та перекваліфікації, розуміння суспільної значущості діяльності з фізичної культури, використання засобів і сучасних технологій діяльності та потребу стимулювання розвитку вчителів фізичної культури. До показників когнітивно-інтелектуального віднесено рівень фундаментальних і прикладних знань медико-біологічних, професійно-спрямованих, психолого-педагогічних дисциплін, орієнтування у складних, неочікуваних і нестандартних педагогічних ситуаціях, оперування змістом, принципами і формами професійної діяльності з питань управління освітнім процесом з фізичної культури. Показниками конструктивно-діялісного є рівень використання професійно орієнтованих знань у процесі вирішення фахових завдань для планування, організації та здійснення успішної діяльності, застосування методів, засобів, сучасних освітніх технологій і досвіду самостійного розв'язання професійних завдань, зреалізованість фахової самоосвіти через професійну підготовку, перепідготовку, перенавчання та перекваліфікацію. До показників персоналізовано-особистісного входить психічна саморегуляція, індивідуально-психологічні особливості (темперамент, характер, соціальний тип, інтелект, інтереси, потреби), професійно важливі якості й здібності, оперативність знань, аналітичні вміння й навички, педагогіко-психологічна й методологічна компетентність.

4. Авторкою розроблено концепцію професійного розвитку вчителів фізичної культури в умовах післядипломної педагогічної освіти, яка базується на таких основних положеннях.

– Теоретико-методологічним підґрунтям для дослідження професійного розвитку вчителів фізичної культури в умовах післядипломної педагогічної освіти була сукупність структурно-системного, процесуально-діялісного, індивідуально-особистісного, аксіолого-культурологічного, інтегративного, полісуб'єктного, компетентнісного та андрагогічного підходів, спрямованих на досягнення кінцевого результату – готовності вчителів фізичної культури до надання освітніх послуг.

– Професійний розвиток вчителів фізичної культури в умовах

післядипломної педагогічної освіти враховує такі чинники, як-от: задоволення освітніх потреб різних суб'єктів суспільства; диверсифікацію системи післядипломної педагогічної освіти; впровадження системи менеджменту якості освіти й людських ресурсів; соціокультурну орієнтованість освіти; інтенсифікацію процесів засвоєння знань; технологізацію й комп'ютеризацію (цифровізацію) освіти; гуманізацію освітнього процесу; спрямованість особистості на самореалізацію; орієнтацію освіти на соціалізацію особистості в умовах суспільного розмаїття.

– Розроблення інтерактивного синергетичного навчально-методичного забезпечення освітнього процесу спрямована на інтенсифікацію змісту професійного розвитку вчителів фізичної культури за рахунок поглибленого вивчення медико-біологічних дисциплін, інтеграцію інноваційних освітніх технологій, застосування ІКТ у процесі професійного розвитку вчителів фізичної культури; модернізацію практичної й науково-дослідної складових у процесі проведення педагогічної й науково-дослідницької практик; системне оновлення (удосконалення) відкритого освітнього середовища закладів вищої та післядипломної педагогічної освіти.

– Організація освітнього процесу базується на творчій суб'єкт-суб'єктній педагогічній взаємодії науково-педагогічних працівників і вчителів фізичної культури, в основі якої активне використання інтерактивних технологій навчання, методів самоконтролю та управління самонавчанням, що сприяють формуванню готовності вчителів фізичної культури до надання освітніх послуг та подальшій їхній професіоналізації.

– Професійний розвиток вчителів фізичної культури в умовах післядипломної педагогічної освіти актуалізується формуванням особистісно-орієнтованого підходу до навчання та виховання учнів у закладах загальної середньої освіти, урахування індивідуальних особливостей здобувачів освіти (віку, статі, стану здоров'я) і забезпечується фаховою здоров'язбережувальною компетентністю вчителів фізичної культури.

– Професійний розвиток вчителів фізичної культури в умовах післядипломної педагогічної освіти здійснюється відповідно до комплексного міждисциплінарного підходу, що передбачає інтеграцію знань, умінь, навичок, компетентностей з медико-біологічних, професійно-орієнтованих і психолого-педагогічних дисциплін під час провадження освітньої діяльності у закладах загальної середньої та фахової передвищої освіти.

5. Дисертанткою спроектовано авторську систему професійного розвитку вчителів фізичної культури в умовах післядипломної педагогічної освіти, що представлена в моделі, яка викликана потребами суспільства та вимогами роботодавців щодо професійного зростання вчителів фізичної культури в неперервній освіті впродовж життя. Цільовий блок моделі включає мету і завдання. Концептуальний представлений концепцією професійного розвитку вчителів фізичної культури в умовах післядипломної педагогічної освіти, а також методологічними підходами й принципами її реалізації. Методологічними підходами професійного розвитку вчителів

фізичної культури в умовах післядипломної педагогічної освіти визначено такі: структурно-системний, процесуально-діяльнісний, індивідуально-особистісний, аксіолого-культурологічний, інтегративний, полісуб'єктний, компетентнісний, андрагогічний. Професійний розвиток вчителів фізичної культури в умовах післядипломної педагогічної освіти здійснюється відповідно до принципів: системності, професійної контекстності, динамічності, паритетності, міждисциплінарності та інтеграції, індивідуалізації та диференціації. Теоретико-змістовний блок містить структурні компоненти професійного розвитку вчителів фізичної культури в умовах післядипломної педагогічної освіти: мотиваційний, гностичний, особистісний, діяльнісний; синергетичний навчально-методичний комплекс (НМК); електронний синергетичний НМК на платформі Moodle відкритого освітнього середовища; методичні вказівки, курси лекцій з медико-біологічних дисциплін: "Морфо-функціональні основи фізичного виховання та спорту", "Медико-біологічні основи фізичного виховання та спорту", "Тігієна фізичного виховання і спорту", "Валеологія". Організаційно-розвивальний репрезентований такими складовими: форми, методи, засоби. Серед форм професійного розвитку вчителів фізичної культури умовах післядипломної педагогічної освіти визначаємо такі: загальні: (проблемні лекції, лекції-прес-конференції, евристичні лекції, наукові конференції); групові: (семінари-ділові ігри, семінари-круглі столи, семінари-прес-конференції); особистісні: (самостійна робота, науково-дослідницька робота, написання та захист курсової та випускової магістерської роботи, заліки, іспити, підсумкова державна атестація) тощо. До методів у контексті нашого дослідження відносимо такі: евристичні, науково-дослідні, проблемно-пошукові, самоконтролю та управління самонавчанням.

6. Авторкою визначено педагогічні умови професійного розвитку вчителів фізичної культури в умовах післядипломної педагогічної освіти та розроблено методики їх реалізації через їхнє поетапне комплексне впровадження у визначених педагогічних умовах, зокрема методики: поглибленого вивчення медико-біологічних дисциплін; інтеграції інноваційних освітніх технологій за допомогою інноваційних форм, методів і засобів; організації освітньо-наукового процесу засобами сучасних інноваційних технологій на основі інформаційно-комунікаційного забезпечення; цілісної системної практичної підготовки через забезпечення наступності змісту й завдань різних видів практики; використання ресурсів відкритої освіти під час підвищення кваліфікації за заочною, дистанційною та очно-дистанційною формами навчання, а також у міжкурсний період у результаті самоосвітньої діяльності засобами неформальної та інформальної освіти.

7. Здобувачкою експериментально перевірено ефективність спроектованої системи професійного розвитку вчителів фізичної культури в умовах післядипломної педагогічної освіти, яка визначалася динамікою рівнів готовності до надання освітніх послуг як окремих компонентів майбутніх магістрів і слухачів курсів підвищення кваліфікації контрольної та

експериментальної груп за відповідними критеріями, так і динамікою їхньої готовності до надання освітніх послуг у цілому. Узагальнені результати динаміки рівнів готовності до надання освітніх послуг майбутніх магістрів і слухачів курсів підвищення кваліфікації свідчать про такі тенденції до змін: в обох групах зафіксовано достовірне збільшення творчого і середнього рівнів готовності до надання освітніх послуг майбутніх магістрів і слухачів курсів підвищення кваліфікації.

Отже, можна стверджувати про наукову зрілість здобувача, здатність досліджувати ним системні питання педагогіки, аналізувати й узагальнювати накопичений теоретичний та емпіричний матеріал, здійснювати самостійні висновки.

Дискусійні положення та зауваження до змісту дисертації.

Враховуючи позитивні сторони дисертаційного дослідження, варто відзначити такі зауваження та побажання:

1. У розділі 1 (підрозділ 1.2) дисертанткою ґрунтовно проаналізовано основні дефініції категорії «професійний розвиток вчителів фізичної культури в умовах післядипломної педагогічної освіти». На нашу думку, варто було б здійснити також аналіз сутності понять «професійне стажування», «професійна адаптація» та «підвищення кваліфікації» для аргументації їхньої значущості в процесі неперервної освіти вчителів фізичної культури.

2. Авторкою розроблено електронний синергетичний навчально-методичний комплекс на платформі Moodle відкритого освітнього середовища; методичні вказівки, курси лекцій з медико-біологічних дисциплін; освітньо-науковий курс “Медико-біологічне забезпечення уроків фізичної культури” для дистанційного навчання. На нашу думку, було б доцільно також включити у цей курс ситуаційні задачі з медико-біологічних дисциплін і посилання на мультимедійний контент YouTube-каналу для кращого сприйняття та унаочнення навчального матеріалу.

3. У другому розділі дисертаційного дослідження детально аналізуються навчальні плани підготовки вчителів фізичної культури за кордоном. Бажано було б приділити ще увагу аналізу технологій підготовки вчителів фізичної культури за кордоном та визначити можливість і доцільність використання світових технологій, зокрема тьюторського супроводу, викладання в партнерстві, навчання в команді тощо, у процесі професійного розвитку вітчизняного вчителя фізичної культури в умовах післядипломної педагогічної освіти.

4. У п'ятому розділі дисертаційного дослідження (підрозділ 5.4) авторкою здійснено ґрунтовний аналіз педагогічних умов професійного розвитку вчителів фізичної культури в умовах післядипломної педагогічної освіти. На нашу думку, необхідно було би більш ґрунтовно проаналізувати практичну й науково-дослідну складову у процесі проведення педагогічної й науково-дослідницької практик вчителів фізичної культури в умовах післядипломної педагогічної освіти

5. У п'ятому розділі дисертаційного дослідження (підрозділ 5.1) здійснено всебічний аналіз планів підготовки магістрів з фізичної культури ЗВО України, які слугували базою проведення експерименту. Зазначимо, що теми для самостійних робіт з медико-біологічних дисциплін майбутніх магістрів і слухачів курсів підвищення кваліфікації подано в додатку С дисертаційного дослідження. Однак, у підрозділ 5.1 дисертаційного дослідження детальнішого аналізу, на нашу думку, потребують завдання для самостійної роботи з медико-біологічних дисциплін майбутніх магістрів і слухачів курсів підвищення кваліфікації, їхня диференціація, методика тощо.

Водночас потрібно зазначити, що вищенаведені зауваження носять рекомендаційний характер і не знижують загальну позитивну оцінку дослідження Войтовської Оксани Миколаївни.

Висновок

Дисертаційна робота Войтовської Оксани Миколаївни є завершеною науковою працею, що має вагомe теоретичне і прикладне значення. На підставі проведених досліджень дисертанткою здійснене комплексне вирішення важливої наукової та практичної проблеми професійного розвитку вчителів фізичної культури в умовах післядипломної педагогічної освіти.

Педагогічне дослідження «Теоретичні і методичні засади професійного розвитку вчителів фізичної культури в умовах післядипломної педагогічної освіти» заслуговує позитивної оцінки, відповідає вимогам «Порядку присудження наукових ступенів і присвоєння вченого звання старшого наукового співробітника» (пп. 9, 10, 12–14), затвердженому Постановою Кабінету Міністрів України № 567 від 24 липня 2013 р. (зі змінами від 19.08.2015 р.), а її авторка Войтовська О. М. заслуговує на присудження наукового ступеня доктора педагогічних наук зі спеціальності 13.00.04 – теорія і методика професійної освіти.

Офіційний опонент:

доктор педагогічних наук, професор,
ректор
Харківської державної академії
фізичної культури

О. Ю. Ажиппо

